

Секція 7.
Теоретико – прикладні аспекти управління потенціалом і розвитком промислових підприємств

Науковий модератор:
к.е.н., професор Черкасова Т.І.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

С.В. Безнос
Г.В. Аветисян

Одеський національний політехнічний університет

Питання диверсифікації діяльності підприємств є досить актуальним для кожного підприємства незалежно від його виду основної діяльності[1]. В умовах розвитку ринкових відносин диверсифікація є найбільш поширеним способом розвитку підприємства, що полягає в освоєнні виробництва нових товарів, товарних ринків, а також видів послуг, що включає не просто диверсифікацію товарних груп, але й розповсюдження підприємницької діяльності на нові та не пов'язані з основними видами діяльності підприємства. Однією з причин вибору стратегії диверсифікації є зниження господарських ризиків [2, с. 103]

У найрізноманітніших галузях економіки спостерігаються прояви диверсифікації. Це пов'язано з тим, що диверсифікація не є однорідною і може протікати у різних умовах по різному. Навіть саме визначення терміну диверсифікації має безліч різних поглядів науковців.

Отже термін «диверсифікація» (від лат.: *diversus* – різний, *fasere* – робити) означає:

а) різноманіття, різнобічний розвиток;

б) проникнення спеціалізованих фірм (промислових, транспортних, будівельних) до інших галузей виробництва, сфери послуг тощо; у процесі диверсифікації виникають багатогалузеві комплекси;

в) розширення асортименту виготовлення виробів, надання послуг [3, с. 148-149].

Серед зарубіжних вчених є декілька точок зору на визначення диверсифікаційних процесів. Одна з них визначає три види диверсифікаційних процесів:

- концентрична диверсифікація – поповнення власної номенклатури товарів, які з позицій оцінки технічних та маркетингових характеристик схожі на вже існуючі товари компанії;
- горизонтальна диверсифікація – поповнення власного асортименту товарами, які ніяким чином не пов'язані з тими, що вже виробляються, але можуть викликати зацікавленість споживачів сектора ринку, який освоєно компанією;
- конгломератна диверсифікація – поповнення асортименту товарами, які не мають ніякого відношення до технології, яку застосовує компанія, а також до її товарів та ринків збуту [4].

Інтенсивний розвиток диверсифікації діяльності обумовлюється підвищенням динамічності ринкової економіки, швидкими змінами попиту, виникненням великої кількості нових галузей і ринків продукції. Диверсифікація виробництва в цих умовах дозволяє компенсувати падіння збуту на одному ринку за рахунок збільшення його на інших ринках. Завдяки цьому диверсифіковані підприємства, в цілому, виявляються більш стійкі і конкурентоспроможні, в порівнянні з вузькоспеціалізованими, так як вони проникають в нові для себе сфери діяльності, розширюють асортимент товарів, що випускаються.

Головною причиною внутрішньої диверсифікації компанії стає надлишок ресурсів, які можна використати у виробництві нової продукції або продукції, яка випускалася, за більш ефективною технологією для отримання додаткового прибутку. Мета внутрішньої диверсифікації полягає у створенні основи для забезпечення збереження підприємства у майбутньому.

На даний час диверсифікація знову широко застосовується, але з інших причин [5, с. 135].

Переваги диверсифікованого підприємства полягають в можливості об'єднання зусиль для досягнення єдиних цілей. Успішний результат такого об'єднання обумовлюється дією синергетичного ефекту, тобто коли ціле являє собою щось більше, ніж суму частин [6].

Диверсифікація дає переваги в конкурентній боротьбі, оскільки збільшує можливість маневрувати в умовах зміни кон'юнктури, забезпечує стійку частку ринку, знижує ризик інноваційної діяльності, підвищує ефективність використання науково-дослідних робіт, дозволяє підприємству налагоджувати виробництво в інших галузях. Особливо це актуальним стає перед підприємствами України, де в основному працюють й розвиваються харчова-, агропромисловість та торгівля, а інші промисловості зазнають великі втрати[2, с. 104]. Отже, диверсифікація діяльності підприємства це багатогранний процес, що за своєю специфікою є складним, але практичним, варіантом розвитку. Також, диверсифікація являє собою одночасний розвиток багатьох, а не пов'язаних один з одним видів діяльності, розширення асортименту вироблених виробів, розширення активності за рамки основного бізнесу, під яким розуміється виробництво товарів і послуг, що мають максимальні частки в чистому обсязі продажів у порівнянні з іншими видами продукції, що випускається. Таким чином, обираючи стратегію диверсифікації, необхідно орієнтуватися на практичну реалізацію розробленої корпоративної місії, постійний аналіз поточної ситуації, оцінку конкурентної позиції та привабливості галузі із врахуванням переваг та недоліків впровадження даної стратегії.

Література:

1. Швайка Л.А. Планування діяльності підприємства. Навчальний посібник. Львів «Магнолія плюс», 2004. С.47-51.
2. Безнос С.В., Кожемякіна Т.С. Важливість стратегії диверсифікації у фармацевтичній галузі в Україні / С.В.Безнос, Т.С.Кожемякіна // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Економіка і управління: виклики та перспективи», 13-14 лютого 2014 р., - Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С.І.», 2014. - С. 103-106.
3. Безнос С.В., Степаненко М.В. Важливість диверсифікації у діяльності підприємства [Електронний ресурс] / С.В.Безнос, М.В.Степаненко // Матеріали I міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств», 23-24 квітня 2015 р., - Одеса: ОНПУ, 2015. - С. 148-150. – Режим доступу: http://economics.opu.ua/files/science/2015/fperpp_2015/148.pdf.
4. Організація управління при диверсифікації діяльності / М.Д.Корінько // Актуальні проблеми економіки. -2005. №9. -С.161-169.
5. Жукова Т.В. Диверсификация производства как один из современных методов развития российской экономики / Т.В. Жукова // Новые технологии. 2010. №3. С. 134-136.
6. Владимірова І. Г. Злиття і поглинання компаній. [Електронний ресурс] / І.Г.Владимірова. –Режим доступу: http://www.mer-acq.com/sliyn_e_poglasen.htm.

УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ ЗА ДОПОМОГОЮ ОПЕРАЦІЙНОГО ЛЕВЕРЕДЖА

С.В. Безнос
О.С. Дмитрашко

Одеський національний політехнічний університет

Господарська діяльність підприємства складається з операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Кожна з цих діяльностей мають свою специфіку ризику.

Операційний ризик можна визначити як ризик прямих або непрямих втрат, викликаних помилками або недосконалістю процесів, систем на підприємстві, помилками або недостатньою кваліфікацією персоналу підприємства, або несприятливими зовнішніми подіями не фінансової природи. Операційні ризики відрізняються від інших видів ризиків тим, що їх джерело частіше всього лежить всередині самої системи. Отже, ризик може бути знижений за рахунок усунення породжуючої його причини. Методи зниження також є фактично методами організації внутрішнього контролю і, як правило на увазі: поділ функцій, незалежність оцінки результатів діяльності, подвійне введення і підтвердження операцій, контроль умов операцій, підтвердження угоди контрагентом і т.д. [1, с. 288].

Кожне підприємство стикається з невизначеністю і завданням керівництва прийняти рішення про рівень невизначеності, з яким підприємство готове змиритися, прагнучи збільшити вартість для зацікавлених сторін. Невизначеність може привести до зниження або збільшення вартості, так як з одного боку, вона таїть в собі ризик, а з іншого, відкриває можливості. Управління ризиками дозволяє керівництву ефективно діяти в умовах невизначеності і використовувати можливості, збільшуючи потенціал для зростання вартості підприємства [2, с. 119].

Для досягнення цілей підприємства, запланованих показників прибутковості і рентабельності, необхідно, щоб керівництво визначило цілі і стратегію таким чином, щоб забезпечити оптимальний баланс, її прибутковість і ризики, результативно і ефективно використовувати ресурси.

Оцінка фінансового ризику здійснюється за допомогою показника фінансовий леверидж (важель), а операційний (виробничий) ризик – за допомогою, відповідно, операційного левериджа.

Операційний леверидж – показник, що характеризує можливість впливання на валовий прибуток шляхом зміни структури собівартості та обсягу випуску даного виду продукції. Дія операційного важеля виявляється в тому, що будь-яка зміна виручки від продажу продукції завжди породжує значну зміну прибутку. Цей ефект обумовлений різним ступенем впливу динаміки постійних і змінних витрат на формування фінансових результатів при зміні обсягу виробництва. Чим вище рівень постійних витрат в порівнянні зі змінними, тим більша сила впливу операційного важеля.

З математичної точки зору показник операційного важеля для окремого виду продукції є коефіцієнт еластичності прибутку за обсягом продажів. Операційний леверидж показує, на скільки відсотків змінюється прибуток при зміні обсягу реалізації (в натуральному або грошовому вираженні) на один відсоток. Враховуючи наведене визначення можна записати наступну формулу операційного левериджу (L_o):

$$L_o = \frac{MP}{P}, \quad (1)$$

де MP – маржинальний дохід;

P – дохід (прибуток).

Позитивний вплив операційного левериджу на результати господарської діяльності підприємства починає проявлятися лише після того, як подолана точка беззбитковості даного виду продукції. Це пов'язано з тим, що підприємство зобов'язане відшкодовувати свої постійні витрати незалежно від конкретного обсягу продажів, тому чим вище сума постійних витрат, тим пізніше за інших рівних умов воно досягне точки беззбитковості своєї діяльності. Поки підприємство не забезпечило беззбитковість своєї діяльності, високий рівень постійних витрат буде додатковим «вантажем» на шляху до досягнення точки беззбитковості [3, с. 148-153].

У міру подальшого збільшення обсягу продажів і віддалення від точки беззбитковості ефект операційного важеля починає знижуватися. Кожен наступний відсоток приросту обсягу продажу призводить до зниження темпу приросту суми прибутку. Даний феномен відомий в економічній теорії як явище спадної граничної ефективності ресурсів.

Механізм операційного левериджу має і зворотну спрямованість – при будь-якому зниженні обсягу продажів в ще більшому ступені буде зменшуватися розмір прибутку підприємства.

Ефект операційного важеля проявляється тільки в короткому періоді – періода релевантності. Це визначається тим, що постійні витрати підприємства залишаються незмінними лише протягом короткого часу. Як тільки в процесі збільшення обсягу продажів відбувається черговий стрибок суми постійних витрат, підприємству необхідно долати нову точку беззбитковості або пристосувати до неї свою виробничу діяльність.

Іншими словами, після такого стрибка ефект операційного левериджу проявляється в нових умовах господарювання по-новому. Розуміння механізму прояви операційного важеля дозволяє цілеспрямовано керувати співвідношенням постійних і змінних витрат з метою підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності при різних тенденціях кон'юнктури ринку та стадії життєвого циклу підприємства.

За сприятливої кон'юнктури ринку, визначається можливе зниження продажів, а також на ранніх стадіях життєвого циклу підприємства, коли їм ще не подолана точка беззбитковості, необхідно вживати заходів до зниження постійних витрат.

Справа в тому, що поблизу точки беззбитковості, коли $\Pi \rightarrow 0$ розмір операційного важеля прагне в нескінченність ($OB \rightarrow \infty$), а ймовірність банкрутства підприємства в разі моно продуктового виробництва різко підвищується. І навпаки, зі зростанням обсягу продажів Π збільшується і OB знижується до 1. Це означає зменшення потенційних загроз для підприємницької діяльності.

Література:

1. Ступаков, В.С., Токаренко, Г.С. Ризик- менеджмент – М.: Фінанси і статистика, 2005, с. 288.
2. Цифрова, Р.М., Андреева, О.В. Управління ризиками економічних систем – Саратов: Видання Саратовського університету, 2001, с. 119.
3. Янковий О.Г., Гура О.Л. Оптимізація параметрів тактичних план в підприємства на основі граничного аналізу і Торгівля і ринок. - ДонНУЕТ. 2007, вип. 23, с. 148-153.

ФОРМИРОВАНИЕ ОПТИМАЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ

С.В. Безнос
Ф. Дурдыкулиев

Одесский национальный политехнический университет

В современных условиях структура капитала является фактором, который непосредственно влияет на финансовое состояние предприятия. От того какой капитал имеет в своем распоряжении предприятие, насколько оптимальным является его структура, зависит финансовое состояние предприятия и результаты его деятельности. Таким образом, процесс управления структурой капитала имеет важное значение в современных условиях и именно поэтому эта тема является актуальной [1, с. 30]. Любое предприятие должно иметь такое количество финансовых ресурсов, которое бы создало предпосылки для обеспечения стабильного процесса производства, получения прибыли, постоянного роста и расширения.

Так, с целью осуществления новых инвестиционных проектов, расширения бизнеса предприятие может привлекать дополнительные внутренние или внешние источники финансирования. К внутренним, обычно, относят собственные источники предприятия (уставной капитал, выручка от реализации, амортизационные отчисления, чистая прибыль, резервы и т.п.), к внешним – привлеченные средства на национальном или международном рынках (займы банков, привлеченные средства от выпуска облигаций, акций или других ценных бумаг и т.п.) [2, с. 29]. Согласно другой классификации структура капитала состоит из собственного (часть прибыли, направленная на развитие производства, амортизационные отчисления, доходы от реализации основных средств, эмиссия ценных бумаг, часть остатков оборотных активов, которые мобилизуются), заемного (долгосрочные кредиты банков и другие кредитные ресурсы, целевой государственный кредит направленный на конкретный вид инвестирования) и привлеченного (взносы сторонних отечественных и иностранных инвесторов – гранты, безвозвратная финансовая помощь) [1, с. 31].

Состав и структура финансовых ресурсов, их объемы зависят от вида и размера предприятия, рода его деятельности, а также тесно связаны с объемом производства и эффективной работой предприятия. Поэтому вопрос выбора оптимальной структуры финансовых ресурсов предприятия является достаточно актуальным.

Каждому источнику формирования финансовых ресурсов присущи свои положительные и отрицательные особенности, которые объясняют их различное влияние на деятельность предприятия. Собственные финансовые ресурсы предприятия характеризуются обеспечением финансовой устойчивости развития предприятия, а следовательно, снижением риска банкротства; сохранением полного управления и контроля со стороны собственников. В то же время объемы привлечения собственных финансовых ресурсов ограничены, а увеличение их размера сдерживает рост рентабельности собственных средств. Однако, использование заемных финансовых ресурсов, в свою очередь, снижает финансовую устойчивость предприятия и увеличивает риск его неплатежеспособности. Таким образом, структура капитала существенно влияет на такие показатели характеризующие деятельность предприятия как коэффициенты рентабельности активов и собственного капитала, систему коэффициентов устойчивости предприятия и его платежеспособность, а также уровень финансового риска [1, с. 31].

Оптимальную структуру капитала, т.е. соотношение между заемным и собственным капиталом, можно определить используя эффект финансового рычага

(левериджа), который характеризует влияние на уровень прибыльности собственного капитала и уровень финансового риска. Эффект финансового рычага включает в себя три составляющие: налоговый корректор финансового левериджа (не зависящий от предприятия), дифференциал финансового левериджа (зависящий от эффективности работы предприятия – рентабельности активов и от условий подписания договоров по получению кредитов), а также самого коэффициента финансового левериджа (соотношения заемных и собственных средств).

Первоначальное формирование финансовых ресурсов происходит при создании предприятия, когда образуется уставный фонд. Кроме него формируются определенные фонды специального назначения, собственные финансовые ресурсы предприятия: резервный фонд, фонды производственного развития, то есть средства, направляемые на социальные нужды, фонды поощрения, охраны труда, пополнение оборотных средств. Приравненными к собственным средствам являются устойчивые пассивы (постоянная задолженность предприятия перед своими работниками, бюджетом и внебюджетными фондами, обусловленная периодичностью выполнения этих обязательств и постоянным резервированием средств на их покрытие). В дальнейшем финансовые ресурсы формируются в основном за счет прибыли и амортизационных отчислений, а также выручки от реализации имущества, различных целевых поступлений, мобилизации внутренних ресурсов в строительстве и др. Значительные финансовые ресурсы могут быть мобилизованы на финансовом рынке (продажа акций, облигаций и других видов ценных бумаг, выпускаемых данным предприятием, а также привлеченные средства в виде кредитов). Кроме того, предприятия могут получать финансовые ресурсы в порядке перераспределения (в виде выплат страхового возмещения от страховых компаний, от ассоциаций, концернов и отраслевых структур, в которые они входят) [3].

Таким образом, собственный капитал характеризуется следующими преимуществами при формировании: простотой привлечения, то есть без необходимости получения согласия других хозяйствующих субъектов; высокой отдачей по критерию нормы прибыли на вложенный капитал, потому что в этом случае не требуется уплата ссудного процента, в частности, за пользование кредитом; уменьшением риска опасности финансовой неустойчивости и банкротства предприятия [4].

В то же время использование собственного капитала имеет ряд недостатков: ограниченный объем привлечения, а соответственно и меньше возможностей существенного расширения деятельности предприятия при благоприятных условиях рынка; не используемая потенциальная возможность прироста рентабельности собственного капитала путем привлечения заемного капитала (в этом случае коэффициенты экономической и финансовой рентабельности по сути равнозначны).

Итак, можно сделать вывод о том, что формирование финансовых ресурсов предприятий затруднено действием ряда факторов, в том числе: ограниченностью свободных средств рыночных субъектов для их инвестирования; недостаточной открытостью информации о финансовом состоянии действующих предприятий; недостаточным уровнем экономической грамотности подавляющей части рыночных субъектов. В целом, исследование основных источников формирования финансовых ресурсов предприятий убеждает в необходимости определения путей оптимизации их структуры, выявление причин неэффективного размещения и использования финансовых ресурсов. Кроме того, необходима разработка и внедрение практических рекомендаций по их устранению не только на уровне предприятий, но и экономики в целом.

Литература:

1. Герасимова М.В., Безнос С.В. Структура капіталу елеваторних підприємств і шляхи її оптимізації задля поліпшення фінансового стану / Герасимова М.В., Безнос С.В. //

- Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку країни» 25-26 січня 2014 року, - Т. II, - Чернівці: БЕФ, 2014. с.30-31.
2. Безнос С.В., Герасимова М.В., Крючкова І.Р. Управління структурою фінансових джерел підприємства [Електроний ресурс]/ Безнос С.В., Герасимова М.В., Крючкова І.Р. // Матеріали II міжнародної інтернет-конференції «Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту» 23 травня 2013 р., Одеса: ОНПУ, 2013, с. 29-30. / Режим доступу: http://economics.opu.ua/files/science/2013/23.05/s1_m2.pdf
 3. Пойда-Носик Н.Н., Петрушевець Л.В. Управління вартістю і структурою капіталу підприємства як елемент фінансової безпеки // Фінанси України. – 2010.–№6. –С. 117-124.
 4. Мартьянов О.І., Макух Т.О. Оптимізація фінансових ресурсів підприємств в умовах глобальної фінансової кризи / О.І. Мартьянов, Т.О. Макух Т.О.// Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – №1. –2010.

СТРУКТУРОУТВОРЮЮЧІ ФАКТОРИ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

П.Г. Білоконний, д.е.н., професор

Вінницький фінансово-економічний університет, м. Вінниця

Існуюча загальна, стабільна тенденція неперервного науково-технічного прогресу як необхідної умови дальшого розвитку економіки, виживання децентралізованих техніко-економічних систем, привела до необхідності підвищення середнього рівня кваліфікації персоналу, звуження, але не обезцінення, сфери використання накопиченого з роками досвіду, і в результаті підтвердила сформульований багатьма вченими в різній формі тезис про несумісність творчої кваліфікованої праці з організаційною неволею.

Проте децентралізація, що виникає через організаційну волю кожного учасника виробничого процесу, його юридичну й економічну незалежність, не тільки підвищує ефективність, динамічність, а й призводить до меншої стійкості, збільшує ймовірність розпадів виробничих систем через послаблення дисципліни й організованості, зниження, особливо на першому етапі, трудової і виробничої активності, рівня їх самоорганізації.

Таким чином, у неієрархічних децентралізованих структурах підвищується роль і значення людської компоненти (людського фактора) виробництва, а структурні формування при цьому набувають нових якісних форм, перетворюючись у соціо-техніко-економічні системи, в яких тісно переплітаються техніка, економіка і соціологія. Соціо-техніко-економічна система за своєю природою гетерогенна, тобто соціо-технічна організація, яка має у своєму складі технічну й соціальну підсистеми.

Використовуючи методологічні підходи, модель децентралізованої структури виробничої системи можна розглядати як автономію, де кожний індивід має власність і виробляє предмети для особистого споживання. Така структура можлива не тільки для ранніх первіснообщинних формацій, вона може виникати як наслідок руйнування з різних причин економік з поділом праці й обміну і в наш час. Модель децентралізованої системи ринкового типу розглядається такою, в якій кожен індивід має власність, спеціалізується на виробництві якого-небудь продукту, виконанні роботи або послуги, забезпечує особисті споживання й діяльність за рахунок ринкового обміну

свого продукту. У реальному вигляді така система доповнюється посередницькими організаціями, державними регулюючими механізмами, коаліціями - акціонерними організаціями, комунами, тимчасовими творчими колективами, орендними утвореннями тощо.

Абстрактну модель такої системи можна зобразити у вигляді кількох взаємодіючих елементів: менеджерів; ради виробничого колективу, виборних органів громадських організацій. Функції такої системи мають бути спрямовані на забезпечення повного госпрозрахунку, соціальної справедливості, економічного і правового суверенітету підприємства в його відносинах з органами центрального й регіонального управління, рівного партнерства і еквівалентного обміну на товарному ринку з державними і кооперативними організаціями.

На структурному рівні виробнича організація може бути подана складною сіткою, яка містить шість взаємопов'язаних сіток, по яких проходять потоки відповідних ресурсів і продуктів. Це - сітки замовлень, матеріалів, грошових коштів, робочої сили, обладнання, інформації. Якщо йти від заданих обсягів продукції, технології, ринку, то можна визначити структуру виробничої організації, відповідно до збільшення розмірів якої рівні, інформаційні та інші зв'язки між елементами цієї системи повинні зменшуватися за обсягом і змінюватися за спектральним складом внаслідок неминучого зниження складності як самої організації так і її матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Виробнича система подібно до живого організму має границі росту, обумовлені енергетичними, матеріальними та інформаційними обмеженнями.

«Структуроутворювачі» ієрархічних виробничих систем можуть бути такими: необхідність у координації безпосередньо працюючих в умовах трудової спеціалізації, що обумовлена конструкторськими членуваннями кінцевої продукції і технологічним розчленуванням процесу виробництва, і обмеженість координаційних засобів (організаційних-форм, типів звітності, замовлень, планів і технічних – способів обробки й передачі даних); потреба у кваліфікованих і компетентних кадрах.

Оптимальна структура для функціонування ієрархічних систем повинна мати в цілому децентралізовану систему, однак у часткових функціональних і часових її проєкціях будуть існувати стійкі ієрархії, які характеризуються деякими «магічними», зокрема фібоначчєвими числами, що відображають обсяг, тобто число елементів кожного рівня ієрархії. При цьому верхні рівні також беруть участь у виробничому процесі, побічно координуючи діяльність нижчестоящих його учасників. Число рівнів ієрархії залежить від складності виробничого процесу й обсягу інформації, яку необхідно своєчасно переробити і усвідомити.

Література:

1. Белоконный П.Г. Модели и методы социальных измерений и устойчивость децентрализованной производственной системы / П. Г. Белоконный. - К.: НИИСП, 1991. - 107 с.
2. Разработка функционально обусловленной организационной структуры и системы управления организациями ВНТО и СНИО / Отчет о выполненной работе № 31-90 ХМ. - К., 1990. - 109 с.
3. Сороко Э.М. Управление развитием социально-экономических структур / Э.М. Сороко. - Минск: Наука и техника, 1985. - 143 с.
4. Форрестер Дж. Основы кибернетики предприятия / Дж. Форрестер. - М.: Прогресс, 1971. - 340 с.

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

К.В. Бровкова

Одесский национальный политехнический университет

Актуальность развития экологического туризма обусловлена ухудшением экологии в Украине.

Исследованием концепций экологического туризма занимались такие ведущие специалисты как Л.И.Гонтаржевская, В.К.Евдокименко, В.И.Мацола, М.М.Мироненко, Ф.Котлер, М. Портер и др. Однако исследованию специфики развития экологического туризма не уделено должного внимания.

Экологический туризм – один из видов туризма, который существует в экологически сохраненной человеком естественной среде с целью познания природы и отдыха. Он основывается на природных богатствах, любви к природе, желании ее познать и защитить.

Международная организация по экотуризму (TIES) определяет его как ответственное путешествие в природные регионы, которые сохраняют окружающую среду и поддерживают благосостояние местного населения [4].

Экотуризм гораздо познавательнее чем массовый туризм. Он базируется не на ресторанах, ночных клубах, санаторно-курортных учреждениях, дорогих гостиницах, казино или пляжах, а на живописных пейзажах, уникальных ландшафтах, памятниках природы, исчезающих видах растений и животных.

Большинство авторов к экологическому туризму причисляет познавательную деятельность людей во время путешествий только в отношении незагрязненных природных территорий.

Во Всемирной туристической организации считают, что к экотуризму следует отнести и знакомство с современными историческими ценностями.

Основой развития экологического туризма в Украине является 6737 специально отведенные территории и объектов природного заповедного фонда. Их общая площадь превышает 2350000 га, что составляет более 3,9% всей площади государства. Национальные природные парки занимают 20,9% территории природно-заповедного фонда государства, биосферные заповедники – 9,6 %, региональные ландшафтные парки – 17,2%.

Базой экотуризма Украины являются национальные природные парки, биосферные заповедники и региональные ландшафтные парки. На территории природно-заповедного фонда может осуществляться рекреационная деятельность, которая должна проводиться в форме экологического туризма.

Объектами экотуризма могут быть искусственно созданные человеком ботанические, дендрологические и зоологические парки.

Природные заповедники могут использоваться для проведения экскурсий, организации на их основе международных экологических конгрессов. Заказники и памятники природы можно непосредственно приспособлять для развития коммерческого экотуризма.

Перспективы для развития международного экотуризма в Украине открываются вследствие формирования межгосударственных природно-заповедных объектов. Примером может быть украинско-польско-словацкий биорезерват «Восточные Карпаты». Создается такой резерват и в дельте Дуная «Дунайские плавни». Планируется организация подобных территорий на границах с Польшей и Беларусью.

В странах Восточной Европы распространены международные «зеленые маршруты». Например, польский экомаршрут «Зеленый велосипед Бещады», который проходит через территорию Словакии. Можно предложить разработать подобные маршруты в Закарпатской области и ближайших восточноевропейских странах.

Основными проблемами для успешной разработки экомаршрутов являются:

- отсутствие маркированных маршрутных трас (информационных табличек);
- сельские дороги не подготовлены для прокладки веломаршрутов;
- отсутствие обустроенных мест для отдыха;
- слабая рекламная поддержка.

Для организации зеленых маршрутов необходимо:

- определить объекты и территории региона, которые могут быть интересными для туристов разных сегментов рынка;
- разработать карту мест, где будет проходить туристический маршрут;
- разработать интересные экологические маршруты;
- указать на карте расположение мест отдыха, сервисного обслуживания и другие объекты, которые расположены на туристическом маршруте;
- проведение эффективной ценовой политики;
- распространить информацию о данном виде отдыха.

Информационно-туристические центры могут помочь в развитии экологического туризма.

Развитие экологического туризма будет содействовать сохранению природной среды и культурного наследия, а также приносить прибыль и популяризировать регион на международном рынке туристических услуг.

Литература:

1. Гонтаржевская Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні: Навчальний посібник /Гонтаржевська Л.І. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008.- 180 с.
2. Котлер Ф., Боуэн Дж, Мейкенз Дж. Маркетинг. Гостеприимство. Туризм. /Котлер Ф., Боуэн Дж., Мейкенз Дж. - М.: ЮНИТИ, 2008. – 787 с.
3. Портер М. Экономическое развитие регионов /Портер М. – М.:Международные отношения, 2006. – 556 с.
4. Рутинский М.И. Сільський туризм: навч.посіб. / М.Й.Рутінський, Ю.В.Зінько. – К.: Знання, 2012. – 271 с.

АНТИКРИЗИСНОЕ УПРАВЛЕНИЕ

Е. Г. Бровкова, к.э.н, профессор
И. В. Фомина

Одесский национальный политехнический университет

В современном изменчивом мире многие предприятия и компании сталкиваются с проблемой кризиса. Это некоторые изменения, которым, как правило, предшествуют определенные события. У предприятия в такой ситуации существуют два основных выхода из проблемы: нахождение оптимальных путей развития предприятия, которые впоследствии выведут его из кризиса, или ликвидация предприятия.

Кризисное состояние системы приводит к ослаблению жизненных сил системы, дисбалансу, невозможности достижения ранее поставленных целей. Кроме того, разрушаются отдельные элементы и подсистемы. Тем не менее кризисы нельзя однозначно оценить как негативное или даже губительное явление. Естественно, они не могут происходить без определенной напряженности, вызванной, например,

противоречиями между технологией и окружающей средой, между уровнем технологий и квалификацией персонала и т. п. Но в конечном итоге при правильном выборе антикризисной программы и последовательной и полной ее реализации они приводят к стабилизации на новом витке развития.[1, стр. 14]

Причинами кризиса в организации могут быть финансово-экономические просчеты, общее положение экономики, низкая квалификация персонала, недостатки системы мотивирования и т.п. [4, стр. 10].

Безусловно, каждое предприятие в условиях кризиса будет стремиться улучшить ситуацию любыми путями, нежели наблюдать разрушение и ликвидацию своей компании. Именно поэтому так важно антикризисное управление.

Антикризисное управление – это управление, в котором поставлено определенным образом предвидение опасности кризиса, анализ его симптомов, мер по снижению отрицательных последствий кризиса и использования его факторов для последующего развития.[3, стр. 128].

Антикризисное управление является комплексным и системным. Оно рассматривает как меры профилактики определенных проблем и кризиса предприятия, так и меры по снижению и устранению отрицательных факторов, а также различные пути выхода из кризиса и дальнейшее развитие предприятия.

Основная цель антикризисного управления: обеспечение в течение длительного периода ее конкурентного преимущества (или равновесия на рынке), которое позволит за счет реализации продукции получать достаточно денежных средств для оплаты всех обязательств, сохранения надежной финансовой устойчивости и дальнейшего развития производства.[2, стр. 6].

Существуют следующие антикризисные стратегии:

1. Предупреждение кризиса, подготовка к его появлению
2. Выжидание зрелости кризиса для успешного решения проблем его преодоления
3. Противодействие кризисным явлениям, их замедление
4. Стабилизация ситуаций посредством использования резервов
5. Стратегия рассчитанного риска
6. Последовательный вывод из кризиса
7. Создание условий для устранения последствий кризиса.[3, стр. 137-138].

Антикризисное управление всегда сопровождается повышенной эффективностью, которая обусловлена ростом потенциала, способностью позитивных изменений и рационального использования имеющихся в наличии ресурсов. Изменение потенциала может привести к появлению кризиса.

Каждое антикризисное управление может быть как эффективным, так и неэффективным. Под эффективностью понимают применение смягчающего эффекта рационального использования ресурсов, необходимых для осуществления запланированных мероприятий.[1, стр. 15].

Таблица 1.

Возможные последствия кризисного состояния организации. [2, стр. 14].

Позитивные	Негативные
Ослабление кризиса	Усиление кризиса
Финансовое оздоровление организации	Переход к новому кризису
Сохранение организации как юридического лица	Ликвидация организации (распродажа имущества предприятия)
Реструктуризация (преобразование) организации	Смена собственника

Факторами, определяющими эффективность антикризисного управления являются: профессионализм антикризисного управления и специальная подготовка, искусство управления, методология разработки рискованных решений, научный анализ обстановки, прогнозирование тенденций, корпоративность, лидерство, оперативность и гибкость управления, стратегия и качество антикризисных программ, человеческий фактор, система мониторинга.[4, стр. 20-22].

Таким образом, никакое предприятие не защищено от кризиса, но своевременное выявление причин данного явления безусловно повысит шансы сохранить организацию, а также сделать ее успешной и конкурентоспособной. Антикризисное управление является важной системой управления предприятия и каждый руководитель должен стремиться предотвратить неблагоприятные последствия для бизнеса, используя весь потенциал современного менеджмента.

Литература:

1. Антикризисное управление / И. Ю. Евграфова, Е. О. Красникова. — М.: Изд-во БЕК, 2010. — 32 с.
2. Жарковская Е. П. Антикризисное управление / Е. П. Жарковская, Б.Е. Бродский. - М.: Омега – Л, 2011. — 336 с.
3. Антикризисное управление: Учебник / Под ред. Э. М. Короткова. М.: ИНФРА-М, 2003. — 432 с.
4. Балашов А.П. Антикризисное управление: Учеб. пособие / А.П. Балашов.- Новосибирск, 2010. — 176 с.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

С.І. Бугенко

Одеський національний політехнічний університет

Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні вимагає від вітчизняних підприємств активних дій з підвищення ефективності їх функціонування. Лише висока ефективність може забезпечити конкурентоспроможність підприємства, а внаслідок цього – його благополуччя та комерційний успіх.

У зв'язку з кризою, стан економіки значно погіршився, що актуалізує необхідність пошуку нових шляхів підвищення ефективності діяльності промислових підприємств, аналізу причин і факторів, що стримують їх розвиток.

Дослідженням ефективності роботи підприємства займалися І. М. Бойчик, О. О. Гетьман, І. В. Ковальчук, С. Ф. Покропивний, Ю. В. Пономарьова, В. А. Сідун, В. М. Шаповал та інші. Однак нестабільність та невизначеність сучасних економічних умов функціонування промислових підприємств потребують подальшого дослідження і визначення адекватних вимогам сучасності шляхів стабілізації та можливого підвищення ефективності їх роботи.

З початку розвитку економічної науки проблема ефективної діяльності підприємств вийшла на перший план. Оцінка ефективності виробничої діяльності, управлінських рішень, витрат економічних ресурсів, а також конкретні технології та засоби забезпечення і підвищення ефективності діяльності підприємств становлять особливий інтерес як для вчених, так і для економістів-практиків.

Основні фактори підвищення ефективності виробництва – це підвищення його технічного рівня, вдосконалення управління, організації виробництва і праці, зміна обсягу і структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів та інші. [1]

Всі чинники зростання ефективності можна класифікувати за трьома ознаками:

- видами витрат виробництва та ресурсів (джерелами підвищення);
- напрямками розвитку й удосконалення виробництва;
- місцем реалізації чинників у систем управління діяльністю.

Серед основних шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства можна виділити такі напрямки підвищення вище згаданих показників, як: організаційний, технологічний та ресурсний.

В межах організаційного напрямку здійснюється пошук можливостей підвищення ефективності тих процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому насамперед увага звертається на ефективність управління. [2]

Важливою складовою ефективності підприємства, а отже, і значним резервом її підвищення, є організація виробничого процесу. У конкретних умовах підприємства слід проаналізувати всі аспекти, що визначають ефективність організації робіт – від рівня робочого місця окремого робітника чи спеціаліста до рівня підприємства в цілому. Для промислових підприємств, враховуючи, звичайно, специфіку їх діяльності, особливу увагу треба звертати на можливості застосування більш ефективних типів виробництва (масового, великосерійного). [3]

Також слід відзначити, що досягнення певного рівня успішності функціонування підприємства нерозривно пов'язане з набуттям підприємством ознак конкурентоспроможності.

Конкурентне ринкове середовище вимагає від підприємства постійного вдосконалення. Для того, щоб бути конкурентоспроможним, підприємство повинно мати конкурентні переваги, основними шляхами отримання яких є:

- стати кращим самому через вживання заходів щодо удосконалення власної діяльності та підвищення її ефективності;
- безпосередньо послабити конкурентів;
- змінити ринкове середовище.

Оскільки реалізація останніх двох напрямків потребує значних зусиль, основним засобом отримання конкурентних переваг залишається підвищення ефективності власної діяльності. [4]

Проблема підвищення ефективності виробництва та діяльності підприємства в цілому полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожен одиницю затрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів. Основні чинники підвищення ефективності роботи підприємства полягають в підвищенні його технічного рівня, вдосконаленні управління, організації виробництва і праці, зміні обсягу та структури виробництва, поліпшенні якості природних ресурсів тощо.

Лише вміле використання всієї системи названих чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробництва.

Література:

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. / І.М. Бойчик. – [вид. 2-ге, доп. і перероб.]. – К.: Атіка, 2007. – 528 с.
2. Гетьман О. О. Економіка підприємства: Навч. посіб. / О.О. Гетьман, В. М. Шаповал. – [2-ге вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
3. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – К.: КНЕУ, 2011. – 528 с.
4. Сідун В.А. Економіка підприємства: Навч. посіб. / В. А. Сідун, Ю. В. Пономарьова. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 356 с.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Л.О. Волощук, к.е.н., доцент
К.І. Некрасова

Одеський національний політехнічний університет

У сучасних умовах господарювання одним із заходів, спрямованих на вдосконалення управління господарюючим суб'єктом є раціональна бухгалтерського обліку, яка забезпечує високий рівень виконання його завдань, чіткий порядок ведення усіх процедур.

Проблеми обліку, аналізу та аудиту необоротних активів займають значне місце в економічних дослідженнях. Зокрема, ці питання висвітлено у працях вітчизняних вчених Ф. Ф. Бутинця, Н. О. Гури, А. Г. Загороднього, Н.Г. Малюги, В. Г. Швеця та зарубіжних дослідників М. С. Метьюса, Б. Нідлза, Е. Райса тощо. Але низка проблем залишаються невирішеними, це забезпечення користувачів повною та достовірною економічною інформацією, що актуалізує вирішення ряду методичних, технологічних, технічних й організаційних питань з методики обліку необоротних активів.

Правильний вибір альтернативних варіантів організації обліку на підприємстві, що містяться в нормативних документах та закріплюються в Наказі про облікову політику, суттєво впливає на показники діяльності базового підприємства, а саме на порядок визначення собівартості, податку на прибуток та ін.

Загалом, поняття "облікова політика" (accounting policies) у міжнародну практику обліку офіційно введено у 1975 р. із впровадженням Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Розкриття облікової політики», а в Україні узаконено в процесі реформи бухгалтерського обліку. Потреба в цьому виникла у зв'язку з відмовою України від дуже жорсткої державної регламентації фінансової звітності та введенням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, адекватних міжнародним [1]. Розгляд поняття «облікова політика необоротних активів» дозволяє її розглядати у різних інтерпретаціях, що відображено у таблиці 1[2].

В загальному нормативне регулювання обліку необоротних активів поділяється на декілька рівнів: міжнародний, національний та рівень підприємства. Так, міжнародний рівень визначає загальні принципи, засади та рекомендації, щодо облікового відображення необоротних активів в країнах світу. Національний рівень в свою чергу, встановлює вже більш детальні положення, закріплені державою в нормативних актах тобто держава встановлює перелік альтернатив або чітко регулює деякі питання бухгалтерського обліку. А нарівні підприємства в обліковій політиці господарюючого суб'єкта закріплюються альтернативи, вибрані ним для задоволення власних інтересів, тобто ті положення, які б не суперечили наданим в законодавстві альтернативам, та визначаються чіткі норми обліку амортизації.

Таблиця 1.

Зміст поняття «облікова політика щодо необоротних активів»

Облікова політика у вузькому значенні	Облікова політика в широкому значенні
Встановлений законодавством набір альтернатив з відображення у бухгалтерському обліку підприємства господарських операцій, активів, капіталу та зобов'язань, витрат та фінансових результатів. На підприємстві зазвичай	Методологія ведення бухгалтерського обліку для цілей: 1. управлінського планування (облікове забезпечення процесу прийняття управлінських рішень на різних рівнях); 2. адекватної оцінки активів, капіталу та зобов'язань, витрат та фінансових результатів при складанні зведеної фінансової звітності господарюючого суб'єкту ринкових структур;

оформлюється у вигляді достатньо компактного внутрішнього нормативного документа (обсяг 12-15 стор.)	3. податкового планування (оптимізація оподаткування на підприємстві).
Спектр господарських операцій, які входять до облікової політики (в широкому значенні слова), що розуміється як інформаційне забезпечення системи управлінського та фінансового планування, надзвичайно різноманітний. У цьому разі облікова політика у вузькому значенні є складовою частиною облікової політики в широкому значенні.	

Облік необоротних активів в Україні регулюється багатьма нормативними актами. Така велика кількість нормативних актів надає можливість розкрити майже всі аспекти відображення їх в обліку та нарахування амортизації на рахунках бухгалтерського обліку [3].

Відповідно пропонуємо об'єднати усі об'єкти та елементи облікової політики щодо необоротних активів в наступні три складові: організаційну, методичну та технічну. Кожна зазначена складова облікової політики підприємства, яка відповідає рівню системи бухгалтерського обліку, об'єднує специфічні для неї об'єкти, за якими існують альтернативні варіанти – елементи.

Розглянемо основні елементи облікової політики в частині обліку необоротних активів в розрізі організаційної, методичної та технічної складових (рис. 1).

Звідси випливає, що в *організаційній складовій облікової політики необоротних активів* в частині амортизації врегульовуються питання визначення особи, її прав, обов'язків та встановлення сфери відповідальності щодо ведення бухгалтерського обліку таких активів. Це забезпечить розмежування облікової роботи між різними працівниками підприємства.

У свою чергу, методична складова встановлює основні прийоми та методи бухгалтерського обліку необоротних активів та їх амортизації.

Рисунок 1 - Елементи облікової політики в частині амортизації в розрізі складових облікової політики підприємства

Основними цілями формування облікової політики в частині амортизаційних відрахувань за необоротними активами є: забезпечення єдиного підходу до організації та методики ведення бухгалтерського обліку амортизації на всьому підприємстві; забезпечення періодичності проведення контролю за правильністю відображення в системі бухгалтерського обліку амортизаційних відрахувань; надання достовірної інформації про амортизацію адміністративно-управлінському персоналу; визначення відповідальності за порушення норм бухгалтерського та податкового законодавства тощо. Основними питаннями, що підлягають відображенню в обліковій політиці в частині амортизації є:

- порядок оцінки необоротних активів;
- визначення ліквідаційної вартості необоротних активів;
- визначення строків корисного використання необоротних активів;
- визначення методів амортизації;
- закріплення вартісної межі віднесення об'єктів до малоцінних необоротних матеріальних активів.

Вважаємо, що врегулювання цих аспектів нарівні підприємства є обов'язковим, оскільки амортизація є одним з внутрішніх джерел самофінансування підприємства та залишається основою для формування амортизаційного капіталу, що направляється на відновлення необоротних активів.

Також, одним з важливих елементів облікової політики базового підприємства є визначення ліквідаційної вартості та строку корисного використання необоротних активів, адже від них залежить яка сума вартості буде підлягати амортизації.

Так, пропонуємо створювати експертної комісії щодо порядку обліку амортизації та визначення меж віднесення об'єктів до малоцінних необоротних матеріальних активів.

Технічна складова облікової політики щодо необоротних активів підприємства повинна містити наступні питання:

- перелік первинних документів щодо необоротних активів;
- встановлення форм внутрішньої звітності;
- порядок їх складання і строки подання;
- визначення прийом і в внутрішнього контролю руху необоротних активів.

Документування руху необоротних активів повинно охоплювати всі аспекти такого процесу, аби в подальшому у внутрішній звітності давати повну й достовірну інформацію про амортизацію користувачам.

Застосування прийомів та способів внутрішнього контролю повинно забезпечити своєчасне попередження відхилень та порушень у процесі відображення на рахунках бухгалтерського обліку необоротних активів.

Отже, облікова політика є важливим інструментом організації бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Тому, в разі врахування вище перерахованих проблем, а також вдало, попередньо глибоко проаналізована комбінація можливих варіантів облікової політики дають змогу підприємству ефективно здійснювати господарську діяльність.

Література:

1. *Бланк И.А.* Финансовый менеджмент. [Учебный курс. 2-е изд., перераб. и доп.]/И.А. Бланк - К.: Ника-Центр, 2010. – 656 с.
2. Блей Джон. Европейский бухгалтерский учет. Справочник/Джон Блей, Ориол Амант; Перевод с англ. - М.: Информационно-издательский дом "Филинь", 2006. – 400 с.
3. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”: офіц. текст: [від 16 липня 1999 р. № 996-XIV із змінами та доповненнями від 9 лютого 2006 р. № 3422 – IV]. – [Електронний ресурс]. – 2006. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Г.І. Задорожко, к.е.н., доцент
Г.Ю. Величко
О.С. Урбановська

Одеський національний політехнічний університет

Становлення ринкової системи господарювання та розвиток досконалих конкурентних відносин між її суб'єктами в Україні вимагають впровадження одночасно керівного та керованого організаційно-економічного механізму, здатного забезпечити стабільне ефективне високоприбуткове функціонування найважливіших структурних одиниць – промислових підприємств – та мобільно інтенсифікувати відтворювальні процеси як на локальному, так і на глобальному рівнях. Отже, на практиці важливо знайти дійові напрямки підвищення ефективності функціонування підприємств.

Для практичного розв'язання завдань управління ефективністю важливого значення набуває класифікація резервів підвищення ефективності та детальний аналіз їх значення для підприємства. Проблема визначення економічної ефективності діяльності підприємства пов'язана з визначенням відповідного критерію ефективності і формуванням системи показників. При цьому визначення загальної ефективності діяльності підприємства вимагає врахування багатьох чинників. Саме тому комплексне вирішення проблеми пошуку можливих шляхів підвищення ефективності роботи підприємств є складним, але водночас надзвичайно актуальним завданням [1].

Ефективність виробництва – це узагальнене і повне відображення кінцевих результатів використання засобів, предметів праці і робочої сили на підприємстві за певний проміжок часу. Загальну економічну ефективність виробництва ще називають загальною продуктивністю виробничої системи. Загальна методологія вивчення економічної ефективності полягає у відношенні результату виробництва до затрачених ресурсів (витрат), тобто одержаного економічного ефекту до витрат на його досягнення. Розрізняють результат самого процесу виробництва, який може виступати у формі чистої продукції підприємства, прибутку, і кінцевий народногосподарський результат роботи підприємства, який, крім обсягів виготовленої продукції, враховує її споживну вартість, значимість для суспільства [2, с. 352].

Основні чинники підвищення ефективності виробництва – це підвищення його технічного рівня, вдосконалення управління, організації виробництва і праці, зміна обсягу і структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів та інші. Економічна ефективність діяльності підприємства безпосередньо пов'язана із соціальною ефективністю цієї діяльності, оскільки результати роботи підприємства є базою для вирішення цілого ряду соціальних проблем. Соціальну ефективність слід розглядати як на рівні окремо взятого підприємства (локальна ефективність), так і на загальнодержавному чи муніципальному рівнях. Визначення рівня соціальної ефективності повинно охоплювати як заходи, які піддаються кількісному вимірюванню, так і ті, які не піддаються прямому кількісному вираженню [2, с. 352-353]

Суть проблеми підвищення ефективності виробництва (полягає в тому, щоб на кожну одиницю ресурсів (витрат) досягати максимально можливого збільшення обсягу виробництва (доходу, прибутку). Виходячи з цього, єдиним макроекономічним критерієм ефективності виробництва (діяльності) стає зростання продуктивності суспільної (живої та уречевленої) праці. Кількісна визначеність і зміст критерію

відображаються в конкретних показниках ефективності виробничо-господарської та іншої діяльності суб'єктів господарювання [3, с. 453-454].

Основний результат діяльності підприємства визначається за допомогою цілого ряду показників, які поділяються на абсолютні та відносні. До абсолютних показників відносять прибуток підприємства, який іноді ототожнюють з поняттям «дохід», а до відносних – рентабельність підприємства [4, с. 179]. Прибуток показує абсолютний ефект діяльності підприємства без урахування використаних при цьому ресурсів, тому його слід доповнювати відносним показником – рентабельністю. Відносні показники мають ту перевагу, що вони не перебувають під впливом інфляції, оскільки є різновидом співвідношення прибутку та вкладеного капіталу. Економічний зміст таких показників полягає в тому, що вони характеризують прибуток, який отримується з кожної гривні засобів, що вкладаються в підприємство [4, с. 186].

Рівень рентабельності всіх суб'єктів господарювання залежить від величини прибутку, товарної продукції, витрат виробництва, величини основних виробничих фондів і нормованих обігових засобів. Важливими факторами, які забезпечують зростання прибутку та рентабельності підприємства, слугують зростання продуктивності праці, економія матеріальних ресурсів, підвищення фондівіддачі та рівня технічного прогресу, а саме: механізації та автоматизації трудомістких технологічних процесів.

Можна зробити висновок, що ефективність виробництва підприємства – це комплексне поняття, яке показує кінцеві результати використання ресурсів за певний період часу, головною ознакою якого може бути необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності підприємства з найменшими витратами суспільної праці або часу.

Література:

1. Шляга О.В., Гальцев М.В. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_066.pdf
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства : Навч. посіб. / І.М. Бойчик. [вид. 2-ге, доп. і перероб.]. – К. : Атіка, 2007. – 528 с.
3. Економіка підприємства : підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – К. : КНЕУ, 2011. – 528 с
4. Сідун В.А. Економіка підприємства : Навч. посіб. / В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – К. : Центр навчальної літератури.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Г.І. Задорожко, к.е.н., доцент
О.С. Урбановська
Г.Ю. Величко

Одеський національний політехнічний університет

В економіці однією з основних категорій є ефективність, яка безпосередньо пов'язана з досягненням остаточного результату розвитку підприємства. Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні вимагає від підприємств активних дій з підвищення ефективності їх діяльності. Ефективність діяльності підприємства є дуже важливою, тому що виявляє такі характеристики, як доцільність, результативність, якість та корисність, а також це співвідношення ефекту від усіх видів його діяльності і

сукупність витрат на досягнення цього ефекту. Тому, у сучасних умовах набуває особливої актуальності питання підвищення ефективності діяльності підприємств. Серед економічних проблем, що постають перед економікою України, на перший план наукового пошуку виходять питання підвищення ефективності діяльності підприємств.[1, с. 37]

Ефективність – це категорія, що характеризує продуктивність будь яких затрат; це комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів виробництва і трудових ресурсів. Ефективність підприємства залежить, як відомо, від багатьох факторів: попиту на продукцію, що випускається, її конкурентоспроможності, технічного рівня виробництва, його відповідності сучасним вимогам, кваліфікації виробничого і управлінського персоналу тощо.

Основні фактори підвищення ефективності виробництва – це підвищення його технічного рівня, вдосконалення управління, організації виробництва і праці, зміна обсягу і структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів та інші.[2, с. 720]

Важливо знайти дійові напрямки підвищення ефективності діяльності підприємств. Для розв'язання цього завдання певного значення набуває класифікація чинників його зростання. Взагалі всі чинники підвищення ефективності функціонування підприємств зводяться до трьох напрямків: управління витратами і ресурсами; напрямки розвитку і удосконалення виробництва та іншої діяльності; напрями удосконалення системи управління підприємством та всіма видами його діяльності.

Перший з напрямків підвищення ефективності діяльності підприємства — ресурсний — відображає першочергову необхідність аналізу ефективності використання наявної матеріальної бази виробництва та живої праці. При цьому слід враховувати рівень завантаження обладнання в часі, структуру собівартості продукції, що виготовляється, з точки зору співвідношення в ній часток амортизації, матеріальних витрат, витрат на оплату праці. Зазначені показники слід розглянути в динаміці, а також по можливості порівняти з показниками найближчих конкурентів. Для оборотних фондів найважливішим показником є швидкість їх обороту. Отже, слід проаналізувати чинники її збільшення, зокрема такі:

- зменшення обсягів незавершеного виробництва;
- удосконалення системи матеріально-технічного забезпечення з метою оптимізації виробничих запасів;
- прискорення реалізації готової продукції (активізація маркетингової діяльності);
- зменшення обсягів дебіторської заборгованості.

Щодо аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємства, то тут слід зосередити увагу на таких аспектах: внутрішньо-змінні втрати робочого часу; втрати робочого часу внаслідок плинності кадрів; рівень використання засобів механізації, автоматизації праці та комп'ютерної техніки; аналіз системи стимулювання працюючих; визначення професійно-кваліфікаційної структури працюючих.

У межах другого, тобто організаційного, напрямку здійснюється пошук можливостей підвищення ефективності тих процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому насамперед увага звертається на ефективність управління.

I, нарешті, останнім (але не за важливістю) напрямком пошуку можливостей підвищення ефективності є технологічний. Вирішення проблеми технологічного відставання особливо актуальне для українських підприємств. [3, с. 176]

Отже, у висновку можна сказати, що намагання виділити в оцінці ефективності підприємства та в пошуку шляхів підвищення останньої окремі структурні компоненти зумовлено бажанням спростити розуміння зазначених проблем. Проте зрозуміло, що

насправді ці проблеми комплексні, отже, для їх вирішення слід застосовувати комплексний, системний підхід, ретельно досліджуючи всі підрозділи, служби підприємства та ті процеси, які в них відбуваються. Тільки на основі системного аналізу можна отримати справді адекватну оцінку стану справ на підприємстві та розробити ефективні заходи щодо його поліпшення.

Література:

1. Гончарук А. Г. Формування механізму управління ефективністю підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / А. Г. Гончарук. — Одеса, 2010. — 37 с.
2. Осипов В. І. Економіка підприємства : [підруч.] / В. І. Осипов. — Одеса : Маяк, 2005. — 720 с.
3. Примак Т. О. Економіка підприємства: Навч. посіб. / Примак Т. О — К.: Вікар, 2002. — 176 с.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА

І.В. Колос, к.е.н., доцент, САР

Національний університет харчових технологій, м. Київ

Для забезпечення сталого економічного розвитку на тривалу перспективу топ-менеджмент вітчизняних промислових підприємств має володіти сучасними знаннями щодо інноваційних методів й інструментів управління. Виклики сьогодення вимагають запровадження дієвого інструментарію для подолання кризи, нетипових ситуацій з нестабільною економікою і в умовах невизначеності. У зв'язку з цим виникає проблема вибору раціональних інструментів, які б задовольняли певним вимогам, зокрема, враховувати пріоритети і відповідати стратегічним орієнтирам підприємства в цілому, відокремленого підрозділу та окремого працівника; встановлювати сильні і слабкі сторони функціонування з фокусуванням на результативність і ефективність через задоволення потреб зацікавлених сторін; сприяти інноваційному розвитку. Актуальним стає дослідження інструментів ощадливого виробництва і послідовного їх запровадження в практику.

Мета дослідження полягає в систематизації теоретико-методичних положень з виявленням особливостей використання інструментів концепції ощадливого виробництва.

За результатами вивчення опублікованих праць встановлено, що в межах концепції ощадливого виробництва напрацьовано певні методи, способи, інструменти, процедури та прийоми. Послідовне і логічне впровадження їх в практику промислового підприємства сприяє розробці процесів з фокусуванням на мінімізацію втрат і максимізацію цінності для клієнтів, формуванню безпечних умов праці, підвищенню ефективності роботи та зміцненню конкурентного статусу в майбутньому. Водночас, споживачу забезпечується гарантована якість готової продукції відповідного рівня ціни і своєчасність поставок, а постачальнику – ритмічність замовлень і своєчасність розрахунків.

Т. Оно описав ощадливе виробництво через сукупність методів, головне призначення яких – зменшення вартості виробництва шляхом усунення втрат. Підґрунтям такої системи ліквідації втрат є Just-in-Time (JIT) і automation [1, с. 30-36]. М. Вейдером запропоновано використання раціонального інструментарію в розрізі семи груп втрат для зменшення дійсних прихованих втрат [2, с. 18-28].

Обґрунтованою є позиція вітчизняних науковців [3, с. 53-88], якими за аспектом функціонування ощадливого підприємства виокремлено дві групи інструментів: (1)

організаційно-технічні – VSM, 5 S, TPM, SMED, JIT, SOP, Kanban, Jidoka, Poka-Yoke, Andon, Visual Management, (2) соціокультурні – Kaizen, 5 W, Team work, small-group activities.

Активне практичне впровадження і поширення концепції ощадливого виробництва є можливим з використанням відповідного інструментарію. Дія кожного інструменту спрямована на усунення втрат і зменшення вартості операцій [2, с. 34]. При спонтанному окремому використанні є шанс забезпечення нетривалого позитивного результату – зменшення непродуктивних втрат [2, с. 261; 4, с. 17]. Запорукою раціонального і доречного застосування інструментарію ощадливого виробництва стає перегляд організаційної культури і ставлення персоналу підприємства до змін [5**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 21]. Для тривалого успіху доцільно розглядати реалізацію єдиного унікального набору інструментарію, що дозволить отримати кращий результат на основі синергії через підсилення дії кожного без обмеження чи протиріччя між ними.

В межах проведеного дослідження запропоновано доповнити типологію інструментарію ощадливого виробництва за такими ознаками: (1) за функціями управління (планування, організація, облік, контроль, аналіз, регулювання, стимулювання), що сприятиме своєчасному виявленню й ідентифікації втрат, встановленню причин їх виникнення та обґрунтуванню дієвих заходів щодо усунення з фокусуванням на цінність для споживача; (2) за ієрархією (ланцюжок «постачальник – виробник – споживач», підприємство, потік створення цінності, відокремлений підрозділ, робоче місце), що дозволить створити для споживача готової продукції додаткову цінність на всіх етапах через залучення всього персоналу і зацікавлених сторін; (3) за порядком (доцільністю) запровадження, що спрямовуватиме всі дії і процеси на безперервне вдосконалення з орієнтацією на покращення ефективності і продуктивності та поліпшення якості.

Таким чином, послідовне впровадження методів, інструментів, процедур та прийомів з подальшим поєднанням і комбінуванням в залежності від економічного потенціалу сприятиме ефективному функціонуванню і сталому розвитку промислового підприємства. Це спонукає до проведення дослідження передумов впровадження конкретного інструментарію з виокремленням переваг і обмежень та можливості подальшого вдосконалення діяльності промислового підприємства.

Література:

1. Оно Т. Производственная система Тойоты. Уходя от массового производства : пер. с англ. / Тайити Оно. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Ин-тут комплексных страт. исследований, 2008. – 208 с.
2. Вэйдер М. Инструменты бережливого производства: Мини-руководство по внедрению методик бережливого производства : пер. с англ. / Майкл Вэйдер. – 7-е изд. – М. : Альпина Паблишерз, 2011. – 125 с.
3. Ощадливе виробництво: концепція, інструменти, досвід : наук.-практ. видання / Т.В. Омеляненко, О.В. Щербина, Д.О. Барабась, А.В. Вакулєнко; Держ. вищ. навч. заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2009. – 157 с.
4. Левинсон У. Бережливое производство: синергетический подход к сокращению потерь / Уильям Левинсон, Рэймонд Рерик; Пер. с англ. А.Л. Раскина; Под науч. ред. В.В. Брагина. – М. : РИА «Стандарты и качество», 2007. – 272 с.
5. Dudbridge M. Handbook of Lean Manufacturing in the Food Industry. / Michael Dudbridge. National Centre for Food Manufacturing. University of Lincoln. United Kingdom. – John Wiley & Sons, 2011. – 240 p.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Т. І. Черкасова, к.е.н., професор
Г. В. Черненко

Одеський національний політехнічний університет

Видавнича справа - це сфера суспільних відносин, що об'єднує організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, зайнятих створенням, виготовленням і розповсюдженням видавничої продукції. Складовими видавничої справи є: видавнича діяльність, яку розглядають як сукупність організаційних, творчих, виробничих заходів, спрямованих на підготовку і випуск у світ видавничої продукції; виготовлення видавничої продукції, що потребує виробничо-технологічного процесу відтворення визначеним тиражем видавничого оригіналу поліграфічними чи іншими технічними засобами та розповсюдження видавничої продукції, тобто доведення видавничої продукції до споживача як через торговельну мережу, так і іншими способами.

Сьогодні, в умовах формування «економіки знань», значення розвитку видавничої справи трудно переоцінити. Однак сучасні реалії вимагають термінових комплексних рішень, щодо підтримання її конкурентоспроможності. Згідно з соціологічними дослідженнями, проведеними в рамках проекту Book Platform, який фінансується Європейським Союзом, 42% українців в 2015 року не прочитали жодної книги обсягом більше 100 сторінок, а кількість українських сімей, де батьки читають дітям вголос, за останні 20 років зменшилася з 70% до 7% [1]. Все це негативно впливає як на інтелектуальний рівень населення, так й на розвиток галузі промисловості.

Проблемами розвитку видавничо-поліграфічної галузі займалися такі науковці як Базиліук В.Б., Дурняк В.Б., А. Мураховський, М.С. Тимошик, В.І. Шпак, А.М. Штангрет та інші. Основна увага приділялася ними питанням розвитку поліграфічної галузі, але ряд питань залишається актуальними сьогодні саме для видавничої справи.

Метою даної роботи є дослідження особливостей та стану виробничої справи в Україні, визначення чинників, що негативно впливають на її розвиток.

Статистична інформація свідчить про негативну динаміку розвитку цієї галузі. Так у царській Росії (за даними статистики 1913 року) на душу населення щороку виходило друком 2 книги, за роки існування Радянського Союзу – 4. У розвинених країнах Заходу цей показник сягав наприкінці 90-х років 14-16 назв[2]. Дані, які наведені у [3, 4] свідчать, що у 2011 році, на одного жителя України вийшла 1 книга, а в 2012 — 1,4 книги. Вважається, що видання 2,5 екземплярів на людину в рік є нижнім рівнем, перетин якого негативно позначається на інтелектуальному рівні населення країни. Подібна динаміка характерна й для інших країн. Так на кінець 90-х років у розвинених країнах Заходу цей показник був на рівні 14-16 назв, а сьогодні у країнах ЄС - дорівнює 7.

Слід відмітити наявність загальних об'єктивних чинників, які притаманні всім країнам, але по-різному реалізуються, ураховуючи специфіку національних економік. Таким чином, необхідно дослідити чинники, які негативно впливають на динаміку традиційних показників розвитку видавничої діяльності.

До них слід віднести як технологічні чинники, так й економічні. До технологічних, по-перше, слід віднести бурхливий розвиток мережі Internet, появу та розповсюдження електронних книг, формування та полегшення доступу до баз даних, які включають значну кількість як художніх творів, так й спеціалізованих видань, розгалуженість мережі електронних періодичних видань та ін. До економічних – низький рівень доходів населення за умов постійного зростання витрат на видавництво,

зниження культурного рівня населення, відсутність або неповнота політики підтримки вітчизняного видавця.

За таких умов конкурентоспроможність, як книги в системі засобів масової інформації, так й поліграфічної діяльності та друку в цілому у бізнесовому середовищі, постійно знижується. Так за даними Державної служби статистики індекси промислової продукції за видом «Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації» склали: 2011р. – 105,9; 2012р. – 92,3, 2013р. – 97,1, 2014р. – 87,1, а випуск продукції «Книги, брошури, листівки та подібна продукція, віддруковані» знизився з 12,3 тис. т. у 2011р. до 4,2 тис. т. у 2014[4].

Однією з найбільш вагомих проблем є рівень оподаткування. До країн з нульовим рівнем оподаткування традиційно відносяться такі європейські країни як Велика Британія, Ірландія, Латвія, Литва, Норвегія та Польща. У Росії теж нульова ставка податку на друковану продукцію. В окремих країнах Європи ставка податку коливається в межах 2-6%.

В Україні до 2001 року ставка податку була на рівні 20%. Сьогодні (до 1 січня 2016 року) прибуток видавництва, видавничих організацій, підприємств поліграфії, отриманий ними від діяльності з виготовлення на території України книжкової продукції, крім продукції еротичного характеру, звільняється від оподаткування. Суми податку, які внаслідок застосування пільги щодо оподаткування не сплачуються до бюджету, залишаються в розпорядженні платника податку[5]. Вивільнені кошти повинні спрямовуватися на створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва (надання послуг), впровадження новітніх технологій та/або повернення кредитів, використаних на зазначені цілі, і сплату процентів за ними[6]. При порушенні вимог щодо цільового використання звільнених від оподаткування коштів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання з цього податку за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, а також сплатити пеню, нараховану відповідно до правил, встановлених нормами Податкового кодексу, тобто в розмірі 120% річних облікової ставки Нацбанку України (п. 30.8 ст. 30 Кодексу).

Але для того, щоб видавнича галузь розвивалася, податкових пільг недостатньо. Необхідна цільова державна підтримка книговидавничої справи, яка, по-перше, включатиме державну закупівлю книг. Але програма «Українська книга» поки не може забезпечити бібліотеки новими фондами, у тому числі й підручниками та іншою навчальною літературою.

Основна проблема цієї програми - непрозорий механізм відбору книг для закупівель. Тому головне завдання сьогодні - зробити процедуру закупівлі прозорою та однозначною. Можна запропонувати, як варіант, купувати обов'язковий мінімальний обсяг примірників (хоча б по 200 примірників) кожної книги. Такий підхід дозволив би з одного боку підтримати видавця та автора, а з другого зробив би більш доступним для широкого загалу читачів нові твори та наукові роботи. На наш погляд, низька популярність бібліотек в Україні пов'язана не з відсутністю потреби у користувачів у такому виді послуг, а з тим, що під час формування «знаннєвого суспільства» наявні бібліотечні фонди зстаріли «назавжди» та не можуть конкурувати з електронними бібліотеками. Впровадження механізму обов'язкових закупівель нових видань призведе до оновлення бібліотечних фондів та надасть поштовх до розвитку видавничої справи. До того ж, за оцінками експертів, таке рішення потребує інвестицій на суму близько 70-80 млн. гривень, що в рамках держави є реальним, особливо за умов поетапної реалізації програми.

Ще одним важливим завданням для держави, є створення державного фонду на оплату послуг перекладачів. Сьогодні висококваліфіковані перекладачі з іноземної на українську видавництвом бувають просто недоступні через високі розцінки, що

призводять до непомірного зростання цін на книгу. Особливо критичним є такий стан у царині видавництва фахової літератури. Попри постійного зростання вимог до рівня володіння іноземною мовою наукових, науково-педагогічних та технічних спеціалістів, якісний переклад безумовно буде допомагати процесу поширення нових знань, їх прискореному впровадженню у практичну діяльність. Повна чи хоча б часткова оплата послуг перекладачів з держфонду дозволила би формувати базу даних перекладачів в залежності від галузі знань, з термінологією якої вони працюють, підняла би рівень перекладу, знизила би рівень ризику видавництв при закупівлі прав на видання окремих книг.

Таким чином, виходячи з сьогоденного стану вітчизняного книговидання, можна зробити висновок, що воно вимагає комплексної системної підтримки, яка ураховуватиме з одного боку становлення інформаційного суспільства на Україні (з метою уточнення обсягів окремих сегментів ринку продукції видавництв), а з другого – повинно запропонувати низку заходів, щодо зниження витрат на виробництво (у тому числі знижки на папір, фарби та енергію), створення державних фондів, за рахунок яких можливо оплачувати послуги перекладачів та здійснювати обов'язковий мінімальний обсяг закупівель примірників нових видань. На наш погляд, реалізацію такої програми необхідно узгоджувати зі змінами у роботі мережі бібліотек – створення електронної бази наявних книг по місту, можливість записатися у чергу на окрему книгу, можливість відслідковувати строки її отримання та інше.

Тільки за умови системного підходу можна розраховувати на швидкий розвиток книговидавничої галузі. В цілому розвиток книговидання має стати одним із пріоритетних завдань і розглядатися в контексті інтелектуального розвитку українського суспільства.

Література:

1. Досліджування проекту Book Platform. Електронний режим доступу http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2015/06/140626_reading_statistics_ko
2. Тимошик М.С. Видавнича справа в Україні на сучасному етапі: тенденції, проблеми / М.С. Тимошик // Електронний режим доступу <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=345>
3. Мураховський А. Випуск книг і брошур в Україні та окремих країнах СНД / Анатолій Мураховський // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 12. — С. 9-185.
4. Мураховський А. Поточна статистика випуску книг і брошур у 2013 році / А.Мураховський, С.Буряк//Вісник Книжкової палати. — 2014. — № 7. — С. 8-12.
5. Статистичний щорічник України за 2014 рік / [за редакцією О.Г. Осауленка] // Державна служба статистики України – 2015. – с. 96
6. Податковий кодекс - Податковий кодекс України від 02.12.2010 р № 2755-VI
7. Порядок використання коштів, вивільнених від оподаткування у зв'язку з наданням відповідно до пунктів 15, 17 - 19 підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України пільг з податку на прибуток підприємств, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2011 р № 299

СУЧАСНІ МЕНЕДЖЕРСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л.І. Чернишова, к.е.н., доцент
А.В. Косенко
Т.М. Бошкова

Одеський національний політехнічний університет

Протягом багатьох років основним завданням менеджменту незмінно залишається цілеспрямована діяльність по досягненню поставлених цілей і завдань організації. У сучасному світі, підприємства, що не коригують свої методи управління, найчастіше зазнають труднощів з організаційним зростанням і продуктивністю в цілому. В результаті, більшість з них, щоб вижити у жорсткому конкурентному середовищі, відмовляються від традиційних методів управління на користь більш ефективних рішень, часто з використанням інноваційних технологій, залучаючи нових талановитих кадрів, тим самим підвищуючи потенціал підприємства. Отже ця проблема є однією з найактуальніших для сьогоденного розвитку промислових підприємств.

Загальновідомо, що розвиток – це насамперед зміна, рух, перехід з одного стану в інший, більш розроблений, перехід від старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого [1]. Всі сучасні економічні процеси підпорядковані тенденції прискорення змін. Такі зміни можуть стосуватися як технологій, асортименту та якості пропонованих товарів і послуг, так і безпосередньо способів організації самих економічних процесів.

Нажаль, кризи, пов'язані з управлінською діяльністю, виникають все частіше, вимагаючи значних коректив в підходах до управління. Доречним буде зазначити, що зараз практично кожне підприємство відчуває тиск швидкоплинного зовнішнього середовища. Збільшується динаміка зміни і впровадження інновацій, що відбувається в першу чергу під впливом нових інформаційно-комунікаційних технологій. У такі моменти, звичайні методи та моделі менеджменту просто перестають працювати, що призводить до того, що практика менеджменту поступово видозмінюється. Інноваційна складова вимагає постійного навчання та підвищення бази знань персоналу. Вже недостатньо використовувати тільки сучасні виробничі технології і виробляти сучасну інноваційну продукцію, необхідно повною мірою використовувати новітні технології менеджменту.

Сьогодні спостерігаються динамічні перетворення в виробничому процесі, тобто працівники мають справу, перш за все зі знаннями, даними та інформацією, а не з фізичними предметами праці, все більша частина управлінського впливу спрямована на нематеріальні активи підприємств, а саме на інтелектуальний капітал. Інформаційні системи стають ключовим елементом виробничого апарату будь-якого підприємства. Саме інформованість і точність знань дає міцну позицію на ринку. Отже рекомендується стимулювати навчання працівників протягом трудового життя, їх прагнення постійно удосконалювати нові прийоми праці та нові підходи. Навчання має стати безперервним процесом на промисловому підприємстві.

Однією з центральних ідей управління знаннями є більш ефективне використання вже існуючих знань. Широке розповсюдження в світовій практиці отримав бенчмаркінг.

Бенчмаркінг - особлива управлінська технологія, яка полягає в тому, що в практику роботи організації впроваджуються технології, стандарти і методи роботи кращих організацій [2]. Бенчмаркінг є систематичним процесом виявлення кращих

організацій, оцінки їх продукції та методів виробництва з метою використання передового досвіду цих організацій.

Поточні тенденції світової економіки доречливо сприяють розвитку нової моделі управління, що ґрунтується на створенні сприятливих умов для творчої діяльності співробітників, на формування не тільки економічних, а й моральних стимулів, на взаємовиручку в колективі і зацікавленості в розвитку компанії. Дана модель управління певним чином впливає на вираз креативності до роботи кожного із співробітників.

Наступним фактором, який так само має вплив на поліпшення управлінської діяльності підприємства, можна вважати інноваційну складову, яка спрямована на створення нових проектів і генерацію ідей, які у наступному впроваджуватимуться у виробництво і управління організацією.

Більшість сучасних промислових підприємств, крім свого добробуту, так само орієнтують свою діяльність на поліпшення навколишнього середовища, що так само є відмінною тенденцією розвитку сучасного менеджменту і його відгалуженню. Наприклад, існує таке поняття, як краудсорсінг - це коли до вирішення тієї чи іншої проблеми залучається група людей в режимі онлайн, так що в проекті потенційно беруть участь тисячі осіб. Сьогодні промислові підприємства можуть випускати свої товари і послуги із залученням покупців, залучаючи інтелектуальні здібності світової спільноти. Краудсорсінг зміцнює корисні зв'язки між споживачами і підприємством, підвищує його конкурентоспроможність і дозволяє досягти поставлених цілей максимально ефективно, використовуючи мінімум витрат [3].

Таким чином, сучасне уявлення про підприємство має об'єднувати технологічні та ментальні чинники, а також культуру підприємства, його інститути, когнітивну систему, події, досвід інших людей і компаній. Сучасний менеджмент повинен включати не тільки управління виробничими процесами, але і цілеспрямоване формування і розвиток культури підприємства, розвиток всередині організації, таких інститутів, як довіра і творча атмосфера продуктивної роботи, розвиток організаційних зв'язків всередині підприємства і за її межами, розвиток інноваційної спроможності, використання досвіду інших організацій.

Література:

1. Большой экономический словарь / под ред. Азрилияна А. И. — М., 2002. — 1280 с.
2. Зиберт Г. Бенчмаркинг. Руководство для практиков : [пер с нем.] / Г. Зиберт, Ш. Кемп ; под. ред. Г. П. Манжосова. — М. : КИА-центр, 2006. — 148 с.
3. Financial times. Lexicon. Definition of crowdsourcing [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lexicon.ft.com/Term?term=crowdsourcing>.

СУЩНОСТЬ И КЛАССИФИКАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ФУНКЦИЙ

В.А. Янковой, к.э.н.

Одесский национальный экономический университет

Теория производственных функций (ПФ) является важным элементом построения и использования современных эконометрических моделей на всех уровнях управления, начиная с рабочего места, агрегата, автоматизированной линии, предприятия, группы предприятий и заканчивая народным хозяйством страны в целом.

Возникновение теории ПФ тесно связано с развитием мировой экономической науки второй половины XIX века, в частности, с такими ее составляющими, как маржинализм и неоклассицизм. В экономической теории термин «производственная функция» было введен в 1890 г. английским математиком А. Берри, который сотрудничал с основателем неоклассической теории А. Маршаллом при подготовке математического приложения к книге последнего «Принципы экономической науки» [1]. Однако попытки установить зависимость выпуска продукции от количества применяемых ресурсов имели место задолго до этого.

ПФ во многом схожа с функцией полезности из теории поведения потребителя. Это объясняется тем, что в отношении ресурсов предприятие (отрасль, регион, экономика в целом) является потребителем и ПФ характеризует именно этот аспект – производство как потребление ресурсов. Функцию полезности впервые предложил один из ярких представителей математической школы английского маржинализма Ф. Эджуорт. В 1881 г. он впервые определил полезность как функцию от нескольких благ и ввел графическую интерпретацию функции полезности в виде кривых безразличия.

В экономико-математической литературе, посвященной основным вопросам теории ПФ, можно встретить множество определений и группировок исследуемых моделей по различным признакам. Проведенный нами анализ определений исследуемого понятия позволил выявить две большие группы, которые отличаются между собой толкованием ПФ в широком и узком смысле данного термина. При этом следует иметь в виду, что широкая интерпретация ПФ характерна для более исторически ранних работ ученых-экономистов, когда только закладывались основы теории ПФ, а также для работ на макро- и мезауровнях исследования. Узкая трактовка понятия ПФ, наоборот, характерна для исторически более поздних публикаций, и для работ на микро- и внутри-заводском уровнях моделирования.

Мы придерживаемся узкой интерпретации обсуждаемого понятия. В частности: ПФ – это формализованная зависимость количества произведенной продукции от затрат факторов производства.

В настоящее время известен широкий перечень ПФ, аппарат которых довольно часто используется в микро-, мезо- и макроэкономическом анализе, а также при решении задач планирования и прогнозирования. Однако, большинство исследователей, акцентируя внимание на каком-либо определенном виде ПФ, обходит вопрос полной их классификации и систематизации. Между тем, такая система могла бы дать общее представление о совокупности ПФ и благодаря удобству сгруппированных данных об их свойствах облегчить выбор необходимых моделей для анализа и прогнозирования конкретных экономических ситуаций.

Например, М. Казакова последовательно рассматривает экономико-математические свойства и практическое применение девяти функциональных форм [2]:

1. Функцию Кобба-Дугласа (1928);
2. Функцию с постоянной эластичностью замены между факторами (*CES*-функции), разработанную Эрроу, Чинери, Минхасом и Солоу (1961);
3. Функцию Мукерджи (1963);
4. Негомотетичную *CES*-функцию Сато (1977);
5. Транслогарифмическую функцию Кристинсена, Джоргенсона и Ло (1973);
6. Функцию с переменной эластичностью замещения факторов Реванкара;
7. Обобщенную ПФ Зелнера и Реванкара (1969);
8. Функцию Леонтьева (1941);
9. Обобщенную ПФ Леонтьева, разработанную Дьювертом (1971).

Одним из важнейших признаков классификации ПФ является принадлежность их к неоклассическим функциям. Условия принадлежности к данному классу включают некоторые наиболее очевидные требования к ПФ как модели экономической реальности. Дело в том, что ПФ обычно рассматривается не сама по себе, а в контексте экономических моделей поведения производителя. В частности, считается, что неоклассическая функция является непрерывной, дважды дифференцируемой и выпуклой функцией.

Заслуживают также внимания следующие признаки классификации ПФ:

1. По сфере применения;
2. По уровню объекта исследования;
3. По уровню выпуска продукции;
4. По количеству аргументов;
5. По характеру изменения во времени;
6. По характеру процесса;
7. По степени однородности;
8. По характеру замещения;
9. По характеру изменения эластичности замещения;
10. По величине эластичности замещения [3].

Литература:

1. Маршалл А. Принципы экономической науки. В 3-х т. / А. Маршалл. – М. : Прогресс, 1993. – Т. 1, 415 с. – Т. 2, 310 с. – Т. 3, 351 с.
2. Казакова М. В. Анализ свойств производственных функций, используемых при декомпозиции экономического роста / М. В. Казакова (2013) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ftp.repec.org/opt/ReDIF/RePEc/rnp/wpaper/31.pdf>
3. Економіка та підприємство. До питання про класифікацію виробничих функцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jenessi.net/economi/112-do-pitannja-pro-klasifikacju.html>